PEDAGOGIKA OLIY TA'LIM MUASSASALARI TALABALARIDA FORSAYT KOMPETENSIYASINING RIVOJLANISH HOLATINI DIAGNOSTIK BAHOLASH

Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Pedagogika yo‘nalishi 3-kurs talabasi
Nishonov Dilshod Rustam o‘g’li
+99894-641-42-01,allayorovdiyor412@gmail.com
Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Pedagogika yo‘nalishi 3-kurs talabasi
Tojiyev Sherali Farhod o‘g’li
+99894-024-40-28,tojiyevsherali20051611@gmail.com
Ilmiy rahbar: Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Pedagogika kafedrasi katta o‘qituvchisi
Sotbarov Atabek Asilbek o‘g‘li
sotbarovatabek@gmail.com,+99833-606-81-79

Annotatsiya: Mazkur maqolada pedagogika oliy ta’lim muassasalari talabalarida forsayt kompetensiyasining rivojlanish darajasini aniqlash, uning tarkibiy komponentlarini diagnostik baholash mezonlari hamda indikatorlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida ishlab chiqilgan diagnostik vositalarning samaradorligi asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: forsayt kompetensiyasi, diagnostika, baholash mezonlari, indikatorlar, pedagogik monitoring, strategik fikrlash.

Аннотация: В данной статье анализируется уровень развития форсайт-компетенции у студентов педагогических высших образовательных учреждений, критерии диагностической оценки её структурных компонентов и соответствующие индикаторы. В исследовании обосновывается эффективность диагностических инструментов, разработанных на основе современных педагогических подходов.

Ключевые слова: форсайт-компетенция, диагностика, критерии оценки, индикаторы, педагогический мониторинг, стратегическое мышление.

Abstract: This article analyzes the level of foresight competence development among students of pedagogical higher education institutions, criteria for the diagnostic assessment of its structural components, and relevant indicators. The study substantiates the effectiveness of diagnostic tools developed on the basis of modern pedagogical approaches.

Keywords: foresight competence, diagnostics, assessment criteria, indicators, pedagogical monitoring, strategic thinking.

KIRISH

Zamonaviy ta’lim tizimida bo‘lajak pedagoglarning kasbiy tayyorgarligi nafaqat mavjud bilimlarni egallash, balki kelajakdagi pedagogik jarayonlarni oldindan ko‘ra bilish, tahlil qilish va strategik rejalashtirish qobiliyatini ham o‘z ichiga oladi. Shu jihatdan forsayt kompetensiyasining rivojlanish darajasini aniqlash va baholash muhim ilmiy-amaliy muammo hisoblanadi.

Diagnostik baholash jarayoni talabalar kompetensiyasining real holatini aniqlash, rivojlanish dinamikasini kuzatish va ta’lim jarayonini takomillashtirish imkonini beradi.

METODOLOGIYASI

Tadqiqot mazmunidan kelib chiqib, maqolaning Metodologiya (Metodlar) va Muhokama (Discussion) qismlarini ilmiy standartlarga mos ravishda, tizimli va akademik tilda shakllantirib beraman.

Maqolaning Metodologiya (Materials and Methods) qismi

Ushbu bo‘limda tadqiqotning qanday amalga oshirilgani va qo‘llanilgan vositalarning ilmiy asosi bayon etiladi.

Tadqiqot jarayonida pedagogika oliy ta’lim muassasalari talabalarida forsayt kompetensiyasini shakllanganlik holatini aniqlash maqsadida kompleks metodlar tizimidan foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosi sifatida quyidagilar belgilab olindi:

Empirik metodlar: Talabalarning real o‘quv jarayonidagi faoliyatini o‘rganish uchun pedagogik kuzatish hamda ularning subyektiv qarashlarini aniqlash uchun so‘rovnoma va testlar o‘tkazildi.

Diagnostik metodlar: Forsayt kompetensiyasining tarkibiy qismlarini (kognitiv, faoliyatli, shaxsiy-kommunikativ) baholash uchun maxsus diagnostik topshiriqlar ishlab chiqildi va amaliyotga tatbiq etildi.

Ekspertiza: Olingan natijalarning haqqoniyligini tekshirish maqsadida soha mutaxassislari ishtirokida ekspert baholash metodi qo‘llanildi.

Matematik-statistik tahlil: Tadqiqotning miqdoriy ko‘rsatkichlarini qayta ishlash va guruhlar o‘rtasidagi farqlarning ishonchliligini tasdiqlash uchun statistik metodlardan foydalanildi.

Forsayt kompetensiyasini diagnostika qilish to‘rtta asosiy mezon (Analitik, Prognostik, Innovatsion, Refleksiv) va ularga mos indikatorlar asosida amalga oshirildi. Har bir mezon bo‘yicha talabalarning ko‘rsatkichlari 3 ta daraja (Past, O‘rta, Yuqori) bo‘yicha tabaqalandi.

MUHOKAMA

Ushbu bo‘limda olingan natijalarning sabablari tahlil qilinadi va ularni yaxshilash yo‘llari ko‘rsatiladi.

Olingan diagnostik ma’lumotlar tahlili shuni ko‘rsatdiki, bugungi kunda pedagogika yo‘nalishi talabalarida forsayt kompetensiyasi asosan o‘rta darajada shakllangan. Yuqori darajadagi ko‘rsatkichlarning pastligi talabalarda kelajakni strategik rejalashtirish va muqobil ssenariylar ustida ishlash ko‘nikmalarining sustligini anglatadi.

Akademik cheklovlar: Oliy ta’limdagi an’anaviy o‘qitish metodlari talabani tayyor bilimlarni o‘zlashtirishga yo‘naltirgan, biroq mustaqil prognozlash va strategik qaror qabul qilishga yetarli e’tibor berilmagan.

Amaliyot va nazariya uzilishi: Nazariy jihatdan "kelajak pedagogikasi" haqida tushunchalar mavjud bo‘lsa-da, amaliy mashg‘ulotlarda forsayt-texnologiyalardan (masalan, "Delphi" metodi, "Ssenariylar tahlili") foydalanish darajasi past.

Forsayt kompetensiyasini rivojlantirish – bu shunchaki bilim berish emas, balki talabaning tafakkur tarzini o‘zgartirishdir. Shu sababli, ta’lim jarayoniga quyidagi o‘zgarishlarni kiritish zarur deb hisoblanadi:

Muammoli ta’lim (PBL): Talabalarni real pedagogik krizislar va noaniq vaziyatlarga tayyorlash uchun muammoli vaziyatlar metodini kengaytirish.

Ssenariy asosidagi yondashuv: O‘quv kurslariga ta’lim tizimining 10-15 yillik rivojlanish ssenariylarini tahlil qilishga doir loyihaviy ishlarni kiritish.

Raqamli forsayt: Zamonaviy prognozlash dasturlari va innovatsion texnologiyalardan foydalangan holda talabalarning kreativlik va refleksivlik qobiliyatlarini oshirish.Xulosa

Pedagogika oliy ta’lim muassasalari talabalarida forsayt kompetensiyasining rivojlanish holatini diagnostik baholash ularning kasbiy tayyorgarligini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Diagnostik mezonlar va indikatorlar asosida olib borilgan baholash ta’lim jarayonini takomillashtirish, individual yondashuvni kuchaytirish va talabalarni kelajak faoliyatga samarali tayyorlash imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Muslimov N.A. va boshqalar. Kasbiy ta’limda o‘qitishning pedagogik texnologiyalari. - Toshkent, 2015. (Pedagogik mahorat va innovatsion yondashuvlar asoslari uchun).
2. Yo‘ldoshev J.G‘., Usmonov S.A. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etish. - Toshkent: Fan va texnologiya, 2008.
3. Ziyomuhammadov B. Pedagogika. - Toshkent, 2012. (Strategik fikrlashni shakllantirishning nazariy jihatlari).
4. Tolipov O‘.Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tadbiqiy asoslari. - Toshkent, 2006.
5. Агранович Б.Л., Чучалин А.И. Инновационное инженерное образование. // Инженерное образование, 2003. (Forsaytning ta'limdagi ilk modellari haqida).